

Optellen en afrekenen

Auteur(s):

Lecq, S.G., van der

Verschenen in:

ESB, 86e jaargang, nr. 4338, pagina 937, 7 december 2001

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

Het gezin staat weer in de belangstelling. Sinterklaas gaf dit jaar opvallend veel bordspelen en het CBS kwam met een rapport over het aantal kinderen dat niet is geboren doordat huwelijken voortijdig werden ontbonden. Politici lieten zich uit over het of en hoe van echtscheiding en economen denken over de economie van de gezinsomvang en -samenstelling.

De ChristenUnie is van mening dat scheiden dient te worden verboden zolang de kinderen jonger zijn dan twaalf jaar. Naar mening van partijvoorzitter Velema is het voor kinderen erger om gescheiden ouders te hebben dan ouders die geregeld ruzie maken¹. Het valt niet na te gaan of Velema in zijn omgeving veel kinderen van gescheiden ouders ontmoet en zijn bewering heeft kunnen toetsen. Het CBS weet te melden dat kinderen betrekkelijk vroeg het ouderlijk huis verlaten wanneer zij daar de sfeer slecht vinden². Blijkbaar lopen de meningen uiteen over het verschil tussen een slecht huwelijk en een scheiding.

De Unie is ook van mening dat er in een huwelijk wederzijdse afhankelijkheid moet zijn. Taakverdeling tussen man en vrouw, waarbij de man betaald werk verricht en de vrouw het gezin verzorgt, wordt dan ook gepropageerd. Enkele vrouwen uit SGP-kringen sluiten zich hierbij aan. Ze noemen de termen individualisering en verloedering in één adem en beschouwen tweeverdienerschap als moderne slavernij³.

De confessionele partijen hebben een complexe verhouding tot de standpunten van staatssecretaris Verstand. Zij haalde onlangs het nieuws met een voorstel om de kinderalimentatie op z'n Deens te gaan vaststellen. Nu wordt er een onderhoudsbijdrage verrekend met de bijstandsuitkering en wordt het alimentatiebedrag opnieuw vastgesteld bij het verlaten van de bijstand. Deze onaantrekkelijke gang van zaken, die het toetreden tot betaalde arbeid belemmert, wordt vermeden als de kinderalimentatie ongeacht de inkomenspositie van de ontvangende ouder wordt vastgesteld. Waar in Nederland de bepaling van de hoogte van de alimentatie veelal wordt beïnvloed door factoren omtrent het actuele uitgavenpatroon van de betalende ouder, zoals hypotheekrente, consumptief krediet en uitgaven voor een nieuwe levenspartner, wordt in Denemarken een vast percentage van het inkomen door een onafhankelijke instantie gevorderd en aan de verzorgende ouder uitbetaald. Invoering van deze methode zou er in Nederland toe leiden dat aanzienlijk meer gescheiden ouders kinderalimentatie ontvangen. Hierdoor kunnen zij de bijstand verlaten en tot de arbeidsmarkt toetreden zonder dat de gang naar de rechter hoeft te worden gemaakt om de bijdrage van de andere ouder opnieuw vast te laten stellen⁴. Naast dit economische effect op het aanbod van betaalde arbeid, is er het psychologische effect dat de tijdshorizon van beide ouders wordt verlengd tot de gehele periode waarin kinderen inkomensafhankelijk zijn. De nuts optimalisatie krijgt hierdoor een sterker intertemporeel karakter.

De confessionele partijen steunen wel het middel, maar niet het doel van de staatssecretaris. Ze zijn het met haar eens dat ouders een blijvende verantwoordelijkheid voor kinderen moeten dragen, omdat die de wederzijdse afhankelijkheid versterkt. Als bij onverhoopte ontbinding van het huwelijk de vader aan de moeder kinderalimentatie moet betalen, kunnen vrouwen zich aan hun gezin wijden zonder het verlies van menselijk kapitaal op de arbeidsmarkt als risico te ervaren. Zo kunnen specialisatiewinsten worden gerealiseerd. De confessionelen zijn het echter oneens met het doel van Verstand om vrouwen door betaalde (deeltijd)arbeid economisch onafhankelijk te laten worden. Liever het scheiden verbieden dan het betaald werken door vrouwen ondersteunen.

Klein rechts krijgt bijval uit CDA-kringen⁵. Daar wordt gepleit voor een herverdeling van inkomens van ouderen naar jonge gezinnen met kinderen, die door de gezinsuitbreiding een inkomensdaling ervaren. Dergelijke steun kent echter neveneffecten. Ten eerste is het lastig om bij voorbaat vast te stellen welke jonge gezinnen lage levensloopinkomens zullen hebben. Ten tweede is het niet handig om groepen te classificeren als gezinnen met lage levensloopinkomens, omdat er dan steunafhankelijkheid kan ontstaan. Ten derde loopt de causale relatie tussen inkomen en kindertal niet in één richting. Het beschikbare inkomen per gezinslid neemt af bij een toenemend kindertal, maar jonge mensen met lagere opleidingen en lagere inkomens krijgen sneller en vaker kinderen. Hen extra inkomenssteun geven, verandert de relatieve aantrekkelijkheid van het krijgen van meer kinderen versus het investeren in hun eigen arbeidsmarktpositie. De inkomenssteun maakt het kindertal endogeen.

Staatssecretaris Verstand maakt van de aanstaande ouder een *homo economicus*, doordat deze de integrale kosten en baten van kinderen over de gehele levensloop moet optimaliseren om het optimale kindertal te bepalen. Door kinderalimentatie verplicht te stellen, is scheiden voor beide ouders in financieel opzicht onaantrekkelijk. Dat zal de confessionelen goed doen

¹ Ouders met kinderen moeten niet scheiden, *NRC Handelsblad*, 19 november 2001.

2 J. Garssen e.a., *Samenleven, nieuwe feiten over relaties en gezinnen*, Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 2001, blz. 24.

3 H. van Meijeren e.a., SGP-vrouwen, ingezonden brief in *NRC Handelsblad*, 1 december 2001.

4 G. Jehoel-Gijsbers e.a., *Alleenstaande ouders, het combinatiescenario en kinderalimentatie: een onderzoek naar knelpunten en oplossingen in regelgeving en uitvoering*, Bureau Jehoel-Gijsbers en SEO, Den Haag, 2001.

5 L. Bovenberg, Overheidsbeleid bevordert stress van werkende ouders, *Het Financieele Dagblad*, 1 december 2001.